Presentatie **Jacques Thönissen: Tranen om de ara, een Arubaans verhaal**
BNA - 3 december 1998

Kwaliteit bewijst zichzelf

Er wordt wel eens gezegd dat een schrijver wordt geboren, niet als hij het levenslicht ziet en bij de burgerlijke stand wordt ingeschreven maar op het moment dat zijn eerste boek wordt gepubliceerd. Als we deze metafoor willen volgen vieren we vanavond een dubbele geboorte: die van een nieuw boek èn die van een nieuwe schrijver. **Tranen om de ara, een Arubaans verhaal** is immers Jacques Thönissen's debuut.

Wanneer het precies was, weet ik niet meer. Maar ik herinner me wel dat inmiddddels een hele tijd geleden Jacques eens tegen me zei, dat hij wel eens schreef en dat hij dat wat hij aan het schrijven was wel eens graag zou willen laten lezen. Ik heb daar toen niet zo erg op gereageerd, want er zijn zoveel mensen die zeggen te schrijven, zonder dat ze ooit iets definitiefs afmaken. Ongeveer een jaar geleden - het moet zo tegen deze tijd geweest zijn - kwam Jacques op zijn terloopse opmerking terug en zei dat hij iets had. We spraken toen geloof ik over 1997 als het jaar van het Papiamento en dat er de laatste tijd zo weinig literair werk van Aruba verscheen.

Toen Jacques me zijn complete manuscript liet zien, schrok ik. Het was een pak papier van zo ongeveer driehonderd pagina's. Wat moet je daar mee beginnen. Dat uitgegeven te krijgen is een karwei! Zo'n pak papier in eigen beheer uitgeven kost een kapitaal en een uitgeverij is een commercieel instituut dat geld wil verdienen en zijn investering terug wil zien. Van de ongevraagd aan een uitgever aangeboden manuscripten gaat meer dan negentig procent als onpubliceerbaar retour. Het pak papier van Jacques zou zeker enkele tienduizenden guldens aan investering van een uitgever vragen: de pure kostprijs van een boek is immers grofweg een kwart van de verkoopprijs.

Ik las het verhaal en vond het goed. Jacques had een volwassen roman geschreven met een interessante plot die verwerkt was in een prachtige structuur. Maar ik bleef voorzichtig tegenover hem om geen enkele verwachting te wekken.
Maar Jacques zei tegen mij dat hij zuiver om het plezier van het schrijven zijn dikke roman gemaakt had. Dat is natuurlijk ook het enige geldige vertrekpunt van een schrijver: plezier in het schrijven zelf!

Normaal gesproken verbindt een complete uitgeverij een of twee tijdschriften aan zijn bedrijf, als een soort kweekvijver van nieuw talent. Daarin publiceert een beginnend auteur dan eens een paar gedichten, wat korte verhalen en als hij dan een goede pers heeft bij de critici en langzaamaan wat meer bekend begint te worden, volgt er een afzonderlijke bundel van verhalen en misschien zelfs wel een roman. Dat is de weg die in de regel bewandeld wordt, maar Jacques was meteen aan het eindstation, aan de finish begonnen!

Ik stuurde het manuscript op naar mijn Nederlandse uitgever en vroeg deze voorzichtig er eens naar te kijken. Na een paar maanden kwam het gevreesde maar wel enigszin verwachte antwoord dat de uitgever er van afzag het te publiceren. Meestal worden daarbij argumenten gebruikt, dat het niet in het fonds past, dat er op dat moment geen plaats is voor een onverwachte extra publicatie enzovoort. Het komt er in feite op neer dat de commerciële uitgever er domweg geen brood in ziet. Deze uitgeverij zat op dat

moment in fusieproblemen omdat het financieel minder ging dan gewenst. Uitgeven is een riskant bedrijf. Dat een manuscript geweigerd wordt, is dus niets bijzonders. Ik zei net al dat er meer dan negentig procent geweigerd wordt, waaronder vaak de beste werken. Hierover zouden heel wat horror stories te vertellen zijn! Zo accepteerde deze weigerachtige uitgeverij vorig jaar wel een manuscript dat daarvoor door enkele andere uitgevers geweigerd was, en waarvan inmiddels meer dan vijftigduizend exemplaren zijn verkocht. Ik doel hier op Moses Isegawa: **Abessijnse kronieken**. En dat is dan nog weer een ander probleem. Na Gabriel Garcia Marquez en de andere reuzen is de 'boom' van de Latijns-Amerikaanse literatuur - waar Antilliaanse auteurs van geprofiteerd hebben - in Nederland weggeëbd. Er zijn immers zoveel andere interessante werelddelen waar op dit moment spannende dingen gebeuren: Oost-Europa, Azië, Afrika. Moses Isegawa woont in Nederland en past in de nieuwe migrantenliteratuur die in dat land aan het opkomen is en heeft daardoor kansen. Ik noem als voorbeeld nog Lulu Wang met **Het lelietheater**, dat een mega-seller is geworden.

Hoewel het Nederlands met zijn ruim twintig miljoen sprekers slechts de zestigste plaats inneemt van de grofweg vier- tot vijfduizend op de wereld gesproken talen, hoort het Nederlands wél bij de wereldtoptien als het gaat om het aantal publicaties. Er verschijnen in het Nederlands jaarlijks meer dan vijftienduizend titels, waarvan de laatste tijd meer dan drieduizend literaire titels. Reken maar uit: dat betekent dat er in het Nederlands per week zo'n zestig concurrenten of liever gezegd collega's van Jacques **Tranen om de ara** verschijnen. Ook vandaag is er dus weer een dozijn Nederlandstalige literaire werken op de markt bij gekomen.

Waarom vertel ik u dit? Om te laten zien hoe goed je wel moet zijn wil je in deze massasprint het gewenste doel bereiken. Ik heb al eerder het beeld van 'weg' en 'finish' gebruikt. Het lijkt me voor Jacques een wel geschikt beeld, want hij is immers zowel een crossfietser als een hardloper.

Begin dit jaar demarreerde Jacques uit het grote peloton. We boden het manuscript eind april - dus iets meer dan een half jaar geleden - aan een tweede uitgeverij aan, een uitgever die zich de laatste tijd intensief bezighoudt met Caraïbische boeken en die onze eilanden kent. Kees de Bakker van Conserve publiceert niet alleen de bekende Surinaamse Cynthia Mac Leod, maar heeft inmiddels ook een reeks Surinaamse klassieken opgezet met daarin werk van Albert Helman, Leo Henri Ferrier en Bea Vianen.
Na twee maanden al kwam de fax binnen, met het enthousiasme van de uitgever erin verwoord. Hij vond het een prachtig verhaal en wilde het graag in zijn fonds opnemen en publiceren. En er was sprake van een meevaller, want door het wegvallen van een gepland manuscript - een dissertatie over de Surinaamse politicus Jopie Pengel - dat vertraging had opgelopen, was er een gat in het uitgeefplan ontstaan dat opgevuld kon worden met dit manuscript. Let wel: daarom is **Tranen om de ara** nu zo snel verschenen. Anders was het er toch wel gekomen, maar pas in het voorjaar van 1999 of later. Een uitgever plant meer dan een jaar vooruit en stemt daar zijn productie en afspraken op af.

Na het accepteren komt het redigeren van een manuscript. Ik roep u het prachtige boek van James Mitchener: **The Novel** in herinnering, waarin een succesvolle bestseller-auteur een bitter gevecht moet leveren om zijn manuscript ongehavend uit de vingers van de Amerikanse editor te krijgen. Bij de Nederlandse presentatie aan de Gevolmachtigd

Minister van Aruba zei de uitgever van Conserve dat hij een manuscript had aangetroffen dat áf was en waarin niet meer geredigeerd hoefde te worden dan enkele punten en komma's. Ik heb het nagetrokken en het manuscript met het boek vergeleken en ik kan u zeggen dat dit waar is. Jacques heeft in een worp een compleet voldragen boek geboren doen worden. Het enige gevecht dat geleverd werd, was om de titel, want Jacques had zijn boek eerst **Dushi tera** genoemd en zo'n Papiamentstalige titel werkt niet op de Nederlandse markt. De gevonden oplossing, **Tranen om de ara**, geeft eveneens de essentie van het boek goed weer, maar ik blijf 'Dushi tera' mooier vinden. Het omslag compenseert het verlies echter, vind ik.

Ik ben hier vanavond niet om het boek zélf te bespreken - dat zou ik ook wel graag willen doen - maar ik ben hier alleen om de weg te laten zien die het manuscript heeft afgelegd voor het hier vanavond als boek gepresenteerd kan worden. Ik wil afsluiten met de ondertitel: Een Arubaans verhaal. Want dat is het - Arubaans. Terwijl er veel Nederlands-Caraïbisch werk geschreven wordt met een mogelijke Europees-Nederlandse lezer in het achterhoofd van de schrijver waar hij zich bij zijn schrijven op richt, is **Tranen om de ara** puur geschreven voor een Arubaans publiek. Dat houdt voor een Nederlandse uitgever een extra risico in, want zal zijn Nederlandse klantenkring waar hij het economisch toch van moet hebben, de inhoud en sfeer herkennen en accepteren? Ook hier overwon de kwaliteit van het verhaal het extra risico. Ik voorspel **Tranen om de ara, een Arubaans verhaal** hier op Aruba een grote toekomst - bij volwassen lezers als boek voor henzelf en als cadeauboek, maar met name ook bij onze jonge lezers van het voorgezet onderwijs die met Jacques' boek een werk aan hun literatuurlijst kunnen toevoegen, dat heel listig geconstrueerd in elkaar steekt en dat met zijn interessante thema helemaal past in hun leef- en belevingswereld.
Jacques, Masha Pabien - niet met je eerste kleine baby, maar met je volwassen kind dat nu zelfstandig zijn weg naar de lezers moet afleggen. Want **Tranen om de ara** is als boek een bundel papier van 272 bladzijden, maar wordt **een Arubaans verhaal** als het gelezen wordt. Elke keer weer, met elke volgende lezer opnieuw. Ik dank u voor uw aandacht.

Wim Rutgers
28 november 1998